

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 656
van **CATHY COUDYSER**
datum: 20 mei 2020

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Project 'Vlaamse Meesters in Situ' - Stand van zaken (2)

Met het hefboomproject Vlaamse Meesters in Situ beoogde Openbaar Kunstbezit Vlaanderen de bezoeker te laten kennismaken met de vaak verborgen erfgoedparels die niet of minder goed ontsloten zijn in erfgoedsites in vooral kleinere steden en gemeenten (er zijn weliswaar ook 13 sites in kunststeden Gent, Antwerpen en Brugge in dit project meegenomen).

Uit het antwoord van de minister op mijn schriftelijke vraag nr. 126 van 28 november 2019 blijkt dat er niet voor elk van de 45 participerende sites van het hefboomproject bezoekersaantallen kunnen worden meegedeeld omdat er in een groot aantal sites in hoofdzaak is gewerkt met vrijwilligers die niet op een systematische manier bezoekersaantallen meten. Bijgevolg zijn enkel cijfers beschikbaar voor (amper) 11 van de 45 participerende sites.

Van de 11 sites waarvoor systematische bezoekersaantallen beschikbaar zijn, liggen slechts 4 sites buiten de Vlaamse kunststeden (meer bepaald de Basiliek in Scherpenheuvel, de Sint-Pauluskerk in Middelburg, de Sint-Martinuskerk in Aalst en de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Dendermonde).

Het hefboomproject liep aanvankelijk van 1 juni 2019 tot en met 30 september 2019. In november van vorig jaar werd evenwel aangekondigd dat het merendeel van de participerende sites verlengd open blijft tot minstens 1 oktober 2020.

In haar beleidsnota kondigt de minister aan dat Toerisme Vlaanderen het tijdelijke initiatief rond Vlaamse Meesters in Situ zelf zal continueren via de opzet van een Vlaanderenbreed netwerk. Mits de aanwezigheid van een lokaal draagvlak, zal het agentschap investeren in de verdere ontsluiting van Vlaamse Meesterssites buiten de kunststeden. De minister verduidelijkte dat Toerisme Vlaanderen het project eerst zal evalueren en daarna een onderzoek zal opstarten voor de concrete invulling van het vervolg.

1. Hoeveel bezoekers kregen de participerende sites over de vloer sinds 1 oktober 2019 tot op heden? Graag een uitsplitsing van het aantal bezoekers per site. Heeft de minister zicht op de impact die de uitbraak van het coronavirus in het voorjaar van 2020 precies gehad heeft op de bezoekersaantallen?
2. Heeft Toerisme Vlaanderen in de tussentijd maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat een systematische meting van bezoekersaantallen in meer sites buiten de kunststeden kan gebeuren (hetgeen mijn inziens noodzakelijk is om zicht te hebben op het hefboomeffect dat dit project al dan niet gegenereerd heeft)?

3. Kan de minister toelichten welke algemene inzichten uit de evaluatie van het project precies naar voren zijn gekomen inzake duurzame economische meerwaarde (extra overnachtingen, extra omzet en werkgelegenheid), reputatieversterking voor Vlaanderen en internationale aantrekkingskracht? Welke conclusies kunnen er specifiek worden getrokken wat de toeristische ontsluiting van erfgoedsites (en het aanwezige meesterwerk) in de kleinere Vlaamse steden en gemeenten betreft?
4. Is er al zicht op de wijze waarop Toerisme Vlaanderen invulling zal geven aan de continuering van het Vlaanderenbrede netwerk rond toegankelijke Vlaamse Meesterssites?
5. In hoeveel van de 45 sites die deel uitmaken van dit Vlaamse Meesters-project is een kunstwerk dat op de Vlaamse topstukkenlijst staat in situ aanwezig? In welke mate werd bij de initiële selectie daar al dan niet rekening mee gehouden/de voorkeur aan gegeven?
6. Zal Toerisme Vlaanderen de promotionele inspanningen rond de verlengde opening van Vlaamse Meesters in Situ opvoeren, wetende dat de Vlaming vakantie in eigen land zal doorbrengen?
7. In welke mate acht de minister het opportuun om de continuering van dit project door Toerisme Vlaanderen zelf vooruit in de tijd te trekken, rekening houdende met het feit dat het opzet van Vlaamse Meesters in Situ toelaat om bezoekers te spreiden over Vlaanderen en weg te leiden van de platgetreden toeristische paden?

ANTWOORD

op vraag nr. 656 van 20 mei 2020

van **CATHY COUDYSER**

1. Het klopt dat niet in alle participerende sites de bezoekersaantallen gemeten zijn. Tijdens het project werden er uiteindelijk bezoekersaantallen gemeten in 19 sites. Voor 11 van de 19 sites weten we of de bezoekers het Vlaamse Meesters aanbod beleefd hebben.

Tijdens de maanden juni, juli, augustus en september kwamen er in deze 11 sites 665.500 bezoekers over de vloer:

- Ongeveer **312.000** hebben de Vlaamse 'Meesters in situ belevingen' in deze sites beleefd.
- **46.000** bezoekers zijn speciaal naar de sites gekomen vanwege het werk dat er te zien is.

Gezien het project officieel ten einde liep eind september, moesten deze sites hun bezoekersaantallen niet meer verder meten. Openbaar Kunstbezit Vlaanderen besliste samen met 40 van de 45 sites om het project met 1 jaar te verlengen. Op vlak van monitoring (bezoekersaantallen opmeten en het bevragen van de tevredenheid van de bezoekers) hebben zij naar Toerisme Vlaanderen toe geen verplichtingen meer. Bijgevolg hebben wij vanaf begin oktober geen bezoekersaantallen meer voor deze locaties.

Voor bepaalde locaties hebben we nog bezoekersaantallen omdat deze sites hun bezoekersaantallen ook ingeven in de bezoekersbarometer. Dit gaat dan enkel over diegene die het religieus erfgoed bezoeken. We hebben er geen zicht meer op of deze bezoekers dan het Vlaamse Meester aanbod hebben beleefd of niet.

2. Zoals hierboven reeds aangehaald, hebben wij geen overeenkomst meer in het kader van dit project met openbaar Kunstbezit Vlaanderen en kan Toerisme Vlaanderen bijgevolg geen bezoekersaantallen meer opvragen. Mogelijks meet het Openbaar Kunstbezit Vlaanderen zelf nog de bezoekersaantallen.

In het kader van het project rond de druktebarometer heeft Toerisme Vlaanderen ook ervaring opgedaan met niet-klassieke manieren om bezoekersaantallen te meten. We bekijken momenteel of deze wijzes bruikbaar zijn om in de toekomst bepaalde bezoekersgegevens aan te leveren. Uiteraard gaat het hier dan louter om een kwantitatieve analyse, geen kwalitatieve.

3. De directe impact van het project

De studiedienst van de Vlaamse Regering berekende zo goed mogelijk de economische impact van het 'Vlaamse Meesters in Situ' project. De verschillende locaties ontvingen bijna 700.000 bezoekers. Voor de 8 grootste locaties werd meer informatie verzameld.

Voor dit project werd één personeelslid extra aangenomen, en dat voltijds van mei 2018 tot en met september 2019.

De totale uitgaven werden berekend van die bezoekers die speciaal voor het project Vlaamse Meesters in Situ naar een bepaalde stad zijn gekomen. Het gaat dan enkel

om de 8 grootste locaties. Deze bezoekers noemen we de hefboombezoekers, omdat het bezoek aan het project de hefboom was om de stad te bezoeken. Voor dit project zijn er net geen 29.000 hefboombezoekers. Het gaat om bijna 19.000 dagtoeristen en ongeveer 10.000 verblijfstoeristen (goed voor bijna **21.000 overnachtingen**).

In totaal werden door deze hefboombezoekers voor **4,6 miljoen euro** aan additionele consumptieve bestedingen gedaan. Het gaat om 1,9 miljoen euro in het Vlaamse Gewest en 2,7 miljoen euro in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

De indirecte impact van het project

Door een analyse van deze uitgaven (opgesplitst naar uitgavecategorie) op basis van de interregionale input-outputtabel 2010 (RIOT) kan de additionele bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheid, gegenereerd door het project Vlaamse Meesters in Situ berekend worden. In totaal levert de tentoonstelling 3,61 miljoen euro aan bruto toegevoegde waarde en 65 jobs op. De additionele bruto toegevoegde waarde is iets groter in het Brusselse Gewest dan in het Vlaamse Gewest; het aantal additionele jobs is even hoog in het Brusselse als in het Vlaamse Gewest. Deze 65 jobs zijn extra jobs, bovenop de ene persoon die voltijds werd aangenomen tijdens de duur van het project.

Hier moeten we wel rekening houden met het feit dat het project een eenmalig evenement is en dat we dus niet met zekerheid weten of de bekomen impact ook na het aflopen van de tentoonstelling nog doorloopt. Daarnaast kan ook steeds een substitutie-effect spelen op de uitgaven in heel Vlaanderen: het feit dat men dit project bezoekt en uitgaven doet in deze stad, kan maken dat men bijvoorbeeld niet naar het Gravensteen gaat en uitgaven doet in Gent. De meer-impact op heel Vlaanderen zullen we dus nooit zeker in kaart kunnen brengen, maar wel de impact van de tentoonstelling zelf (zie hierboven).

Internationale aantrekkingskracht

Voor vier Brusselse kerken, is net iets meer dan een vijfde van de bezoekers een Belg. Dus de overgrote meerderheid van de bezoekers komt uit het buitenland. Ook in de Sint-Pauluskerk in Antwerpen komt 70% van de bezoekers uit het buitenland. Buitenlandse bezoekers komen niet specifiek naar de religieuze sites vanwege de Vlaamse Meester belevingen. Zij worden vooral aangetrokken door het religieuze erfgoed zelf. De **internationale aantrekkingskracht** van het project Vlaamse Meesters in situ zelf is bijgevolg beperkt.

De Sint-Martinuskerk in Aalst trekt dan weer vooral binnenlandse bezoekers aan (79%). In Gent is ongeveer de helft van de bezoekers van buitenlandse origine. Het aandeel bezoekers dat specifiek voor de meesterwerken naar de sites zijn gekomen, is in deze sites hoger. Dit hangt samen met het feit dat hier meer **binnenlandse bezoekers** zijn.

Tevredenheid van de meesterwerken in de religieuze erfgoedsites

NPS score voor de meesterwerken

De gemiddelde Net Promotor score (klantentevredensscore) van de 'werken' van de Vlaamse meesters bedraagt 8. Dit is dan wel een positieve score, maar zeer hoog is deze niet (deze score is uiteraard verschillend per site).

De gemiddelde tevredenheidsscore over deze werken = 7,6/10

NPS score voor de religieuze site waar de Vlaamse-meester werken hangen

De gemiddelde Net Promotor Score van de religieuze sites waar de Vlaamse meesters werken hangen bedraagt 28. Deze score ligt een stuk hoger.

De gemiddelde tevredenheidsscore over deze religieuze sites = 8,1/10

Samenvattend:

- De werken van de Vlaamse Meesters alleen zijn onvoldoende sterk als troef om bezoekers naar de religieuze sites te trekken.
- De religieuze sites zelf trekken wel bezoekers aan.
- Een groot deel van de bezoekers die het werk en de infozuil bij het werk hebben bekeken, vonden dit zeker een meerwaarde voor hun bezoek aan de religieuze site. Het project Vlaamse Meesters in situ zorgt dus voor een verhoogde belevingswaarde van de site.

Cluster van meesterwerken

We zien dat waar er clusters gevormd werden om verschillende sites samen te brengen in een belevingsroute (vb. fietsen, wandelen) het potentieel van de individuele sites sterk wordt vergroot. Bij een eventuele doorstart van het project is dit zeker een belangrijke aanbeveling.

4. Het project werd in 2018 opgestart door Openbaar kunstbezit Vlaanderen als onderdeel van het project Vlaamse Meesters van Toerisme Vlaanderen en werd eind 2019 door de initiatiefnemer verlengd tot eind 2020.

In mijn beleidsnota gaf ik reeds de opdracht aan Toerisme Vlaanderen om dit tijdelijke initiatief verder te zetten en te onderzoeken onder welke vorm dit Vlaanderen breed netwerk verder kan groeien. Als hiervoor een lokaal draagvlak bestaat, met inbegrip van lokale partners, kan het agentschap investeren in de verdere ontsluiting van Vlaamse Meesterssites buiten de kunststeden.

Voor de verderzetting van dit initiatief worden momenteel door het agentschap meerdere pistes onderzocht. De huidige initiatiefnemer Openbaar kunstbezit Vlaanderen zal hierbij worden betrokken en is ook verantwoordelijk voor de tussentijdse verderzetting van het initiatief. Tot eind 2020 blijft het project bestaan in zijn huidige vorm.

5. Op 13 van de 45 sites is een kunstwerk dat op de Vlaamse topstukkenlijst staat aanwezig.

De selectie vertrok van een uitgebreide lijst met locaties waar werken in situ aanwezig zijn. Die sites werden dan, in samenspraak met Toerisme Vlaanderen, afgetoetst op hun toeristisch potentieel. Er volgde een evaluatie van de toegankelijkheid en van het engagement van de sitebeheerders en de lokale besturen. De sfeer in en rond de site speelde een hoofdrol. Het project diende te beantwoorden aan nog meer verwachtingen van de toeristen: horeca, andere boeiende plekken in de buurt, fietsroutes, wandelpaden... om het project *Vlaamse Meesters in situ* toeristisch interessant te maken.

De beleving focuste in elke site op één meesterwerk. De kwaliteit van de schilderijen werd gegarandeerd door een wetenschappelijk team, samengesteld uit professoren van de faculteiten kunstwetenschappen van de K.U.Leuven, VUB en UGent, en met het Centrum voor Religieuze Kunst. Wat meespeelde bij de selectie is de conditie waarin het werk zich bevindt, de manier waarop het wordt gepresenteerd en hoe die kan geoptimaliseerd worden (bijvoorbeeld nieuwe aangepaste belichting).

Zowel door de zoektocht naar toeristisch potentieel als bij de selectie van kwalitatieve kunstwerken in goeie conditie, kwam Openbaar kunstbezit Vlaanderen automatisch terecht bij topstukken van de Vlaamse Gemeenschap. Openbaar kunstbezit Vlaanderen vond de aanwezigheid van topstukken in de selectie een belangrijk aspect.

6. Toerisme Vlaanderen zal naar aanleiding van de Corona crisis een coördinerende rol op nemen voor de promotie van toerisme in eigen land. Naast sensibiliseren willen we de Vlamingen inderdaad ook inspireren en aanzetten tot het boeken van een overnachting om op die manier de toeristische bestedingen in Vlaanderen te verhogen. De website www.vlaanderenvakantieland.be staat hierbij centraal. Toeristisch Vlaanderen zal de komende weken en maanden ook goed vertegenwoordigd zijn op alle belangrijke tv-zenders.

Onze vele kunst en erfgoedtroeven zullen hierin zeker opgenomen worden. Ook het project Vlaamse Meesters in situ wordt steeds meegegeven als goed voorbeeld van een toeristische beleving weg van de platgetreden drukke paden. De finale selectie zal gebeuren door de lokale toeristische partners en de TV zenders zelf.

7. Er werd door openbaar kunstbezit Vlaanderen reeds het initiatief genomen om het project verder te zetten tot eind 2020. Toerisme Vlaanderen is ondertussen zelf van start gegaan om de mogelijkheden voor de voortzetting en eventuele uitbereiding van het project te onderzoeken. Dit traject zal voorlopig niet worden versneld in de uitvoering.